

Tilburg University

Als uw belangstelling is gewekt

Prins, J.E.J.

Published in:
Tijdschrift voor consumentenrecht

Publication date:
1997

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Prins, J. E. J. (1997). Als uw belangstelling is gewekt: juridische aspecten van het internet. *Tijdschrift voor consumentenrecht*, 3, 246-249.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Boekbespreking

Als uw belangstelling is gewekt: juridische aspecten van het Internet

mw. prof. mr. J.E.J. Prins

Mocht het moment aanbreken dat u zich na lezing van de bijdragen uit dit themanummer wat meer wilt verdiepen in de juridische aspecten van het Internet, Cyberspace of de elektronische snelweg, dan kunt u natuurlijk in een wellicht spaarzaam vrij moment op een goedgesorteerde boekhandel toestappen. Als u thuis over een computer en een modem beschikt, kunt u zich deze tocht echter ook besparen. Vanuit uw stoel surft u naar de 'homepage' van een boekhandel of boekenhuis en aldaar klikt u een voorkeur aan. U zult de titel aantreffen van het zeer goede – maar slechts Amerikaans georiënteerde – boek van H.H. Perritt, de preadviezen van de Nederlandse Vereniging voor Informatietechnologie en Recht (waaronder *Recht op de elektronische snelweg?!),* of publikaties als *Emerging Electronic Highways, Business op Internet volgens de wet* en *Internet voor juristen*, om er maar een paar te noemen. Halverwege 1996 is daar de titel *Juridische aspecten van het Internet* van B.N. Westerbrink aan toegevoegd.¹ De redactie van het voor u liggende tijdschrift verzocht mij een bespreking aan dit boek te wijden.

Om maar direct met de deur in huis te vallen: mij is niet duidelijk voor wie dit boek is geschreven. Westerbrink laat dit in de Inleiding in het midden. Gaan we er vanuit – zoals blijkt uit het hoofdstuk over contracteren op Internet – dat de beoogde lezer de ondernemer (veelal niet-jurist) is die van plan is actief te worden op het Internet, dan zal deze lezer er bij tijd en wijle een behoorlijke klus aan hebben om bepaalde hoofdstukken voldoende te kunnen doorgronden. Indien de beoogde lezer de op het terrein van recht en informatisering geïnformeerde jurist is die zich op de hoogte wil stellen van de laatste ontwikkelingen, dan hadden grote delen van het boek mijns inziens achterwege kunnen blijven. Is het tenslotte de op andere rechtsgebieden georiënteerde jurist die zich wil informeren over de juridische aspecten van het Internet, dan is het sterk de vraag op hij of zij na lezing van dit boek nu wel een voldoende breed beeld heeft van de belangrijkste juridische vraagstukken die spelen. Zo wordt bijvoorbeeld met geen woord gerept over de nogal fundamentele problemen rondom de strafrechtshandhaving op het Internet. Deze ontstaan onder meer doordat het uitgangspunt territorialiteit op het Internet op de tocht komt te staan. Immers, traditioneel zijn slechts personen die zich op het territorium van een staat bevin-

---

1. Het betreft hier dus niet – zoals op de achterkant is vermeld – het eerste boek over juridische aspecten van Internet. Zeker niet, nu het boek zich ook op het bredere perspectief van cyberspace en de informatiesnelweg richt. Een blik op de in het boek opgenomen literatuurlijst laat dit tevens zien.

den gebonden aan de wetten van die staat. De mogelijkheden voor handhaving van het strafrecht worden daarom beïnvloed door het territoir waar een strafbaar feit is begaan: de *locus delicti*. Op Internet wordt het moeilijker, zo niet onmogelijk om vast te stellen waar een bepaald strafbaar feit is begaan. Wie meer over deze problematiek wil weten, behoeft het boek niet aan te schaffen.²

De vraag die in het verlengde van het bovenstaande ligt, is die naar de rode draad van het boek. Welke overwegingen hebben tot de keuze van de geselecteerde onderwerpen geleid? Waarom wel thema's als fiscus en privacy behandelen en niet de actuele problemen op het terrein van het strafrecht of de digitale openbaarheid van overheidsinformatie? Waarom wordt er in het hoofdstuk over privacyaspecten met geen woord gerept over het thema van het boek – Internet –, maar staan diverse andere informatie- en communicatietechnologieën centraal? Het antwoord op de bovengenoemde vragen is mij na lezing van het boek in ieder geval niet duidelijk.

Nu kan het ook zijn dat het niet in de bedoeling lag het boek van een rode draad te voorzien. Westerbrink zelf stelt in de Inleiding immers dat de hoofdstukken ook los van elkaar kunnen worden gelezen: 'De lezer kan de verschillende hoofdstukken raadplegen zonder eerst kennis te nemen van de andere onderwerpen.' Hier wreekt zich dan echter het gebrek aan een duidelijke keuze ten aanzien van de doelgroep. Stel, we gaan er vanuit dat het boek in ieder geval is bedoeld voor specialisten op het terrein van het consumentenrecht en u neemt het hoofdstuk dat handelt over contracteren met Internet content-, service- en accessproviders ter hand. Mijn verontschuldiging als ik uw kennis onderschat, maar ik meen te mogen stellen dat u zich toch genoodzaakt zult zien allereerst het hoofdstuk over auteursrecht in een digitale netwerkgeving door te nemen om de problematiek en adviezen voldoende te kunnen plaatsen. Kortom, wilt u het in het boek gepresenteerde materiaal optimaal kunnen benutten, dan kunnen de hoofdstukken niet geheel los van elkaar worden gezien.

De bovenstaande kritiek betekent nog niet dat u het boek kunt laten voor wat het is. Als u zich over de vraag heenzet waarom en voor wie de bijdragen bij elkaar zijn gebracht, zijn enkele daarvan zeker het lezen waard.³ Al is het alleen al omdat bijvoorbeeld over de fiscale problemen in een digitale maatschappij zeer weinig gepubliceerd is. B.G. van Zadelhoff en A.H. Boekhoudt analyseren in hun hoofdstuk de fiscale aspecten van on-line zakelijk verkeer. Aan de orde komen onder meer de digitale verkoop van goederen of het on-line leveren van diensten, de implicaties voor de vennootschapsbelasting, invoerrechten en de BTW-heffing. De auteurs laten zien dat de opkomst en ontwikkeling van Internet belangrijke gevolgen heeft voor de mogelijkheden en onmogelijkheden tot het heffen van belastingen. Transacties die via computer-netwerken worden afgehandeld zijn moeilijk traceerbaar en hebben zo snel plaats dat een belastingautoriteit weinig controle kan uitoefenen op die transacties. Bovendien verdwijnen bij het afhandelen van transacties over dergelijke netwerken de territoriale grenzen tussen staten. Zodra transacties een grensoverschrijdend karakter krijgen, kunnen conflicten ontstaan over de vraag wie bevoegd is belasting te heffen.

---

2. Zie hierover: C.B. van der Net, 'Locus delicti op het Internet', *Computerrecht*, no. 3 1996.

3. Alhoewel de vermelding of een eerste blik op een afbeelding van de kaft van het boek doet vermoeden dat Westerbrink de enige auteur is, blijken van de in totaal vijf juridische hoofdstukken, er drie door andere auteurs te zijn geschreven. Westerbrink zelf heeft een algemeen juridisch hoofdstuk en een uiteenzetting over de auteursrechtelijke aspecten bijgedragen, alsmede drie korte introducties tot onder meer de historische en technische aspecten van het Internet.

Iedere staat die betrokken is bij (winstneming op) een transactie kan immers in beginsel zijn recht om belasting te heffen laten gelden. Dit leidt tot vragen als: waar moet het verdiende inkomen of de behaalde winst worden belast?, en waar moet de omzetbelasting worden geheven? Het lijkt dat de opkomst van Internet de fiscale soevereiniteit van staten ernstig kan aantasten.⁴

Een andere bijdrage die u zou kunnen opslaan is die van J.J. Borking, getiteld 'Privacytechnologie, een nieuwe uitdaging in cyberspace'. De plaatsvervangend voorzitter van de Registratiekamer besteedt onder meer aandacht aan de positie van consumenten in relatie tot privacybescherming. Met steekwoorden als 'privacynachtmerries' en 'privacyverkrachting' schetst hij het beeld van een informatiemaatschappij waarin de consument welhaast vogelvrij is geworden als het op het gebruik van zijn persoonsgegevens aankomt. Ontwikkelingen als 'data mining', 'smart cards' en 'media space' leiden er volgens Borking toe dat het lijkt alsof bescherming van privacy onderaan de lijst komt in onze westerse maatschappij. De opkomst van data-analyse methoden zoals 'data mining' (ook wel aangeduid als '*knowledge discovery in databases*') heeft inderdaad ingrijpende gevolgen voor de privacy en het privacy-concept. Deze methoden stimuleren immers de opkomst van zogenaamde *data-warehouses* (grote zeer breed georiënteerde gegevensverzamelingen) die kunnen dienen als basis voor het opstellen van profielen. Het is zeer de vraag of het zondermeer toelaatbaar is *data-warehouses* voor allerlei doelen aan te leggen en te gebruiken.⁵

Toch is Borking een optimist. Zo constateert hij allereerst dat, alhoewel er een enorme kloof lijkt te bestaan tussen privacybescherming en de zakenrealiteit, er duidelijke aanwijzingen zijn dat het bedrijfsleven zich bewust is dat privacybescherming een waardevol kwaliteitskenmerk kan zijn voor de aan de consument af te zetten producten of diensten. Een pessimist zou hiertegen kunnen inbrengen dat deze privacyliefde (om bij de trefwoorden van Borking te blijven) van de private sector toch het overgrote deel van de Nederlandse consumenten nog niet lijkt te hebben overtuigd. Uit een in het kader van de sociaal-wetenschappelijke evaluatie van de Wet persoonsregistraties (Wpr) gehouden enquête, bleek namelijk dat consumenten duidelijk minder vertrouwen hebben in de private sector dan in de publieke sector als het op de zorgvuldige omgang met persoonsgegevens aankomt.⁶

Een andere reden voor het optimisme van Borking is gelegen in de al langere tijd sterk door hem gepropageerde mogelijkheden van pro-privacy-technologie (ook wel aangeduid met 'privacy enhancing technologies', kortweg PET). Het uitgangspunt hierbij is dat privacybescherming kan worden gewaarborgd door zowel aanvullende technologische maatregelen te treffen alsook door het op andere wijze toepassen van de informatie- en communicatietechnologie. Aldus zullen beginselen van privacybescherming moeten worden geïncorporeerd in toepassingen van informatiesystemen. Borking bespreekt in het laatste deel van zijn bijdrage enkele uitgangspunten om in

-
4. Voor deze en diverse andere problemen zie tevens: B.G. Zadelhoff, *Of de BTW het redt met Telecom en Internet*, Kluwer 1996; J.E.J. Prins, R.W. van Kralingen, *De invloed van informatie- en communicatietechnologie op het recht*, Position Paper Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (te verschijnen), reeds beschikbaar op <http://cwis.kub.nl/~frw/people/kraling/content/wrr.htm>
  5. Vgl. hierover: H. Gardeniers, R.W. van Kralingen, E. Schreuders, 'Knowledge Discovery in Databases: privacyaspecten van informatiemijnbouw', *Privacy in het informatietijdperk*, Sdu 1996, p. 69-84.
  6. J.E.J. Prins, e.a., *In het licht van de Wet persoonsregistraties. Zon, maan of ster?*, Alphen a/d Rijn 1995, blz. 374.

de toekomst dergelijke toepassingen te ontwikkelen. De auteur is er van overtuigd dat de mogelijkheden van pro-privacy-technologie door aanbieders als een belangrijk onderdeel van hun produkten en diensten zullen worden gezien om aldus acceptatie van deze produkten te bewerkstelligen. 'Immers zonder consumenten acceptatie kunnen zakenmensen hun produkten niet verkopen.', aldus Borking. De vraag is echter wat uiteindelijk de werkelijke reden voor de acceptatie door de consument is. Zo liggen er in mijn ogen aan het doorslaand succes (en derhalve acceptatie) van het air miles spaarsysteem zeker andere redenen ten grondslag dan het vertrouwen van de consument in de, ten aanzien van dat systeem, gehanteerde privacybescherming.

Jammer dat, zoals gezegd, het thema van het boek – Internet – niet in de beschouwingen van Borking centraal staat. Desalniettemin schetst hij met zijn bijdrage wel voor een bredere doelgroep een helder beeld van de privacyproblemen die naar voren treden als gevolg van het gebruik van diverse methoden van informatie- en communicatietechnologie.

Tenslotte de bijdragen van Westerbrink zelf. Voor wie wil weten hoe het met de rechten en plichten van consumenten van elektronische informatie is gesteld en waar de problemen liggen, is het hoofdstuk over het auteursrecht in een digitale netwerkgeving het lezen waard. Duidelijk wordt waar consumenten zoal op moeten letten wanneer zij via het Internet informatie naar zich toe halen dan wel aan anderen ter beschikking stellen.

Een illustratie van de problematiek is de procedure die de Scientologykerk voor de Haagse rechtbank voerde tegen diverse 'access providers' (zij bieden de gebruikers toegang tot het Internet) op basis van een auteursrechtelijke inbreuk. De President wees de vordering van de Scientologykerk af en bepaalde dat access providers alleen aansprakelijk kunnen worden gesteld voor auteursrechtelijke inbreuken indien deze inbreuk onmiskenbaar duidelijk is. Zowel dit vonnis als diverse verwante Amerikaanse uitspraken worden door Westerbrink onder de loep genomen. Hiernaast komt in dit hoofdstuk onder meer de vraag aan de orde hoe de vrijheid om informatie te ontvangen of te verstrekken (bijvoorbeeld via Internet) zich verhoudt tot het recht deze informatie te beschermen (via bijvoorbeeld het auteursrecht). Vereisen de mogelijkheden van het Internet dat tot een herdefiniëring of herijking van begrippen en normen wordt overgegaan? Westerbrink stelt de vraag aan de orde en bespreekt enkele visies. Een antwoord op deze vraag of een nieuwe kijk op de problematiek bevat het hoofdstuk echter niet. De auteur geeft aan dat dit ook niet de bedoeling van het boek is⁷, maar stelt daarbij wel dat zij het betreurt dat slechts een enkeling het waagt nieuwe concepten voor de exploitatie in een digitale netwerkgeving te overwegen. Jammer dat zij in dit verband niet refereert aan de auteur van de laatste bijdrage aan het boek.⁸

Samengevat: *Juridische aspecten van het Internet* is zeker niet het enige boek over dit onderwerp, maar bevat voor niet-ingewijden enkele lezenswaardige beschouwingen over problemen waarmee ons recht wordt geconfronteerd in een digitale wereld. De vraag blijft waarom en voor wie juist deze onderwerpen in dit boek bij elkaar zijn gebracht.

B.N. Westerbrink, *Juridische aspecten van het Internet*, Amsterdam: Otto Cramwinckel Uitgever, 1996, 194 blz. ISBN 90-75727-31-3

-
7. Waarbij opnieuw geldt dat sommige hoofdstukken (waaronder dat van Borking) dat nu juist wel doen, waardoor de opmerking van Westerbrink uitsluitend haar eigen hoofdstuk betreft.
  8. Zie voorgaande noot.